

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВЗАСТОСУВАННЯ

ОКРЕМИХ АКТІВ ЗАКОНОДАВСТВА ПРИ ЗВЕРНЕННІ ДО НОТАРІУСА ЩОДО ЗАСВІДЧЕННЯ ВІРНОСТІ КОПІЇ (ФОТОКОПІЇ) ПАСПОРТА

П. П. Городько

головний спеціаліст відділу аналітично-методичної роботи Департаменту нотаріату та фінансового моніторингу

Розвиток та інтелектуальні надбання світового суспільства ХХІ століття надали неабиякого поштовху до прогресу як технічним, так і гуманітарним галузям функціонування економіки. Зважаючи на те, що основним інструментом реалізації економічних та соціальних відносин є, зокрема, діловий документообіг, варто звернути увагу і на актуалізацію чинних нормативно-правових актів України, які їх регулюють.

На превеликий жаль, функціонування економіки в цілому та діяльності органів державної влади і суспільства зокрема, значних збитків завдає, серед іншого, організована злочинність, спрямована на шахрайське заволодіння чужими грошовими коштами чи майном.

З метою запобігання проявів порушень майнових прав, зокрема громадян, держава наділила превентивними правоохоронними повноваженнями нотаріусів України, які, здійснюючи нотаріальну діяльність у державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчують права, а також факти,

що мають юридичне значення, та вчиняють інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Враховуючи викладене, слід звернути увагу на передбачений статтею 5 Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон) обов'язок нотаріусів здійснювати свої професійні обов'язки, зокрема, відповідно до цього Закону.

Етимологія словосполучення «чинне законодавство» містить в собі значення дії норм права на момент їх дотримання, виконання, використання чи застосування, що гарантується рішенням законодавчого органу держави. Відштовхуючись від зазначеного, звернімо увагу на проблему наявності недосконалої законодавства, що проявляється у передбаченій законом необхідності нотаріально засвідчувати вірність копій (фотокопій), зокрема, паспортів.

Звернемось до першоджерел норм права.

Частиною першою статті 75 Закону визначається, що нотаріуси засвідчують вірність копій документів, виданих підприємствами, установами і організаціями за умови, що ці документи не суперечать закону, мають юридичне значення і засвідчення вірності їх копій не заборонено законом.

Вказане положення є бланкетним і, відсилаючи нас до норм спеціальних законів або ж підзаконних нормативно-правових актів, загострює увагу на присутність в них недопустимості нотаріального засвідчення вірності копій певних документів.

Так, відповідно до підпункту 3.4 пункту 3 глави 7 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5 (далі – Порядок), не допускається засвідчення вірності копії документа, на підставі якого відповідні установи видають оригінал документа (довідки про народження дитини, довідки про смерть тощо).

Як бачимо, Порядком вказується на недопустимість нотаріального засвідчення вірності копій документів, роль яких заключається у тому, що на їх підставі компетентні органи в подальшому видають зацікавленим особам передбачені законом та обов'язкові для отримання документи протягом встановленого законом строку. Тобто, зазначена вище норма стосується документів, які є проміжними і спрямовані на доведення до компетентних органів достовірність інформації про певний факт.

Зазначене дає нам змогу зрозуміти про, здавалося б, повний перелік документів, щодо нотаріального засвідчення вірності копій яких існує заборона якби не одне «але», яке повертає нас до 1991 року, де відображаються перші кроки України як суверенної, незалежної та правової держави.

Чинною Постановою Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12 вересня 1991 року № 1545-ХІІ встановлено, що до прийняття відповідних актів законодавства України на території республіки застосовуються акти законодавства Союзу РСР з питань, які не врегульовані законодавством України, за умови, що вони не суперечать Конституції і законам України.

Разом з тим, згідно з пунктом 3 чинного Указу Президії Верховної Ради СРСР від 4 серпня 1983 року № 9779-Х «Про порядок видачі і засвідчення підприємствами, установами й організаціями копій документів, що стосуються прав громадян» (далі – Указ) забороняється засвідчення вірності копій паспорта, документів, які його замінюють, партійного, профсоюзного, комсомольського, військового квитків, депутатського посвідчення, службових посвідчень, а також інших документів, зняття копій з яких не допускається. При цьому варто звернути увагу, що положеннями вказаного нормативно-пра-

вового акта врегульовано сферу відносин, яка стосується видачі і засвідчення копій документів, що стосуються прав громадян виключно підприємствами, установами та організаціями. Нотаріус є уповноваженою державою фізичною особою, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність та є процесуально незалежною, зокрема, при засвідченні вірності копій документів.

Однак на сьогодні практика нотаріусів щодо застосування вищевказаних положень актів законодавства, з огляду на їх процесуальну самостійність, не є однозначною. Значна кількість нотаріусів все ж не відмежовує власну професію від діяльності, зокрема, установи та хибно схиляється до думки щодо відсутності права засвідчувати вірність копій (фотокопій) паспорта, що в свою чергу спричиняє проблеми, серед іншого, при оформленні документів для їх дії за кордоном, що полягають у вимозі законодавства більшості європейських країн надавати закордонним представництвам та консульським установам, які знаходяться на території України такі копії з метою забезпечення достовірності їх відповідності оригіналу для легалізації права громадян України на працю за кордоном.

Слід зазначити, що копія (фотокопія) паспорта, вірність якої засвідчена нотаріально є важливим і досить вагомим документом, який вимагається компетентними органами України та іноземних держав для реалізації суб'єктами правовідносин своїх прав. Для підтвердження вказаного слід навести такий приклад.

У зв'язку з набранням чинності змін до Законів України «Про депозитарну систему України» та «Про державне регулювання ринку цінних паперів» у редакціях від 11 жовтня 2013 року виникла необхідність відкриття рахунку у цінних паперах

фізичним особам-резидентам або нерезидентам у депозитарній установі. Порядок цих дій та необхідні для здійснення такої процедури документи визначено Положенням про провадження депозитарної діяльності, затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 квітня 2013 року № 732. Відповідно до абзацу 7 пункту 23 цього Положення, у випадку, коли рахунок відкривається представником за дорученням, депозитарній установі пред'являється паспорт представника або інший документ, що посвідчує особу представника відповідно до вимог законодавства, та надається копія паспорта депонента або іншого документа, що посвідчує особу депонента відповідно до вимог законодавства, нотаріально засвідчена.

Як бачимо, відсутність єдиної практики застосування норм права деякими нотаріусами фактично ставить під загрозу реалізацію конституційних прав громадян, гарантованих державою.

Слід підкреслити, що суть висвітлюваної нами проблеми полягає у дії нормативно-правового акта, який морально застарів і є пережитком радянського минулого України. Саме це і спонукає нас звернути увагу на досвід інших країн, які входили до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік та вирішили дане питання шляхом прийняття норми щодо не застосування Указу.

Крім того, створення належного правового врегулювання суспільних відносин в аспекті унеможливлення неоднакового застосування нотаріусами України норм права при засвідчуванні вірності копій (фотокопій) паспорта буде сприяти зменшенню кількості злочинів, пов'язаних з обігом підроблених документів, а також реалізації головного обов'язку держави, закріпленого статтею 3 Конституції України, – утверджувати, забезпечувати та захищати права і свободи людини.